

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Олександр ГУМЕН, 1978 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2000 р. Національну юридичну академію України імені Ярослава Мудрого за спеціальністю «Правознавство», аспірант Уманського національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Умань, виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Фінанси, банківська справа та страхування».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Уманського національного університету Міністерства освіти і науки України, м. Умань, від 27 лютого 2026 року № 01-05/15, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Сергія СОКОЛЮКА, доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри підприємництва та бізнес-технологій, Уманський національний університет;

Рецензентів – Наталії БОНДАРЕНКО, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет;

Миколи КОРОТЄЄВА, кандидата економічних наук, доцента, доцента кафедри підприємництва та бізнес-технологій, Уманський національний університет;

Офіційних опонентів – Юлії АЛЕСКЕРОВОЇ, доктора економічних наук, професора, професора кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова;

Вікторії КОСТЮК, кандидата економічних наук, доцента, завідувача кафедри банківської справи та страхування, Національний університет біоресурсів і природокористування України;

на засіданні 16 квітня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 07 Управління та адміністрування Олександрю ГУМЕНУ на підставі публічного захисту дисертації «Розвиток аграрного страхування в Україні» за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

Дисертацію виконано в Уманському національному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Умань.

Науковий керівник – Олена ПРОКОПЧУК, доктор економічних наук, професор, Уманський національний університет, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Дисертація відповідає вимогам п. 6 Порядку присудження ступеня доктора

філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами).

Здобувач має 17 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 статей у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 11 – тези доповідей наукових конференцій, 1 публікація у інших виданнях.

Наукові публікації, зараховані за темою дисертації, відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12.01.2022 № 44 (зі змінами):

1. Прокопчук О. Т., Харенко А. О., **Гумен О. В.**, Мирошниченко М. М., Клименко В.О., Жарун Р. Ф. Цифрові трансформації та інноваційні рішення на ринку страхових послуг України. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2024. Випуск 105, Ч. 2: Економічні науки, С. 106-115. DOI: 10.32782/2415-8240-2024-105-2-106-115.

2. Прокопчук О. Т., Пономаренко О.В., **Гумен О. В.**, Мирошниченко М. М., Клименко В.О., Жарун Р. Ф. Трансформація страхового бізнесу під впливом цифрових інновацій та штучного інтелекту. *Збірник наукових праць Уманського національного університету* / Редкол.: О. О. Непочатенко (відп. ред.) та ін. Умань : Видавець «Сочінський М. М.», 2025. Випуск 106, Ч. 2: Економічні науки. С. 90-100.

3. Гумен О. В. Особливості розвитку аграрного страхування в Україні в умовах інноваційних викликів та можливостей. *Науково-практичний журнал «Агросвіт»*. 2025. № 19. С. 138-143. DOI: 10.32702/2306-6792.2025.19.138.

4. Прокопчук О. Т., **Гумен О. В.** Поведінкові та мотиваційні засади розвитку аграрного страхування в Україні. *Науково-практичний журнал «Агросвіт»*. 2025. № 22. С. 91-100. DOI: 10.32702/2306-6792.2025.22.91.

5. Гумен О. В. Інституційні та інноваційні механізми розвитку аграрного страхування в Україні. *Науково-практичний журнал «Інвестиції: практика та досвід»*. 2025. № 19. С. 207-212. DOI: 10.32702/2306-6814.2025.19.207.

У дискусії взяли участь та висловили зауваження:

Юлія АЛЕСКЕРОВА, офіційний опонент, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку, Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. Підрозділ 1.1 «Сутність, роль і значення аграрного страхування в системі фінансового захисту аграрного сектору» містить ґрунтовний виклад історії та сучасного стану аграрного страхування, однак подані положення щодо ризиків агровиробництва та їх впливу на ефективність страхового захисту є доволі узагальненими (с. 29-32). На нашу думку, для підвищення наукової цінності

роботи доцільно було б деталізувати класифікацію ризиків (природно-кліматичні, біологічні, технологічні, ринкові, інституційні, воєнні), наводячи конкретні приклади їхнього впливу на виробництво та ретельно дослідити взаємозв'язок між різними видами ризиків і ефективністю страхових механізмів, а також розглянути адаптацію страхових стратегій до сучасних трансформаційних процесів, таких як цифровізація, кліматичні зміни та воєнні загрози, зокрема акцентуючи увагу на інтеграції інноваційних підходів до управління ризиками для підвищення стійкості агровиробництва.

2. У підрозділі 1.3 дисертаційної роботи значну увагу приділено аналізу нормативно-правового забезпечення аграрного страхування. Водночас, на нашу думку, доцільним було б більш чітко розмежувати повноваження та функціональні ролі ключових інституційних суб'єктів ринку, а також окремо акцентувати увагу на проблемах координації між ними в сучасних умовах.

3. Обґрунтовуючи стратегічні напрями вдосконалення системи аграрного страхування (підрозділ 3.1), автор зосереджується переважно на концептуальних і програмних аспектах розвитку ринку аграрного страхування. Водночас, на нашу думку, робота виграла б у прикладному вимірі за умови більш детального розкриття механізмів залучення ключових суб'єктів ринку (держави, страхових компаній, агровиробників, професійних об'єднань) до реалізації запропонованих стратегічних заходів, із конкретизацією інструментів, стимулів та інституційних ролей.

4. Розглядаючи інноваційні та цифрові підходи до управління ризиками в аграрному страхуванні (підрозділ 3.3), автор обґрунтовано акцентує увагу на перспективності цифровізації та впровадження сучасних технологій у діяльність страхових компаній. Водночас, на нашу думку, робота набула б більшої прикладної цінності за умови більш чіткого окреслення етапності впровадження зазначених рішень в українських реаліях, а також урахування інституційних, фінансових і організаційних обмежень їх практичного масштабування.

Вікторія КОСТЮК, офіційний опонент, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри банківської справи та страхування, Національний університет біоресурсів і природокористування України.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. Незважаючи на ґрунтовне та системне опрацювання теоретичних засад аграрного страхування у першому розділі дисертації, зокрема в підрозділах 1.1-1.2, робота набула б ще більшої наукової глибини за умови розширення порівняльного аналізу підходів вітчизняних і зарубіжних дослідників. Зокрема, доцільним видається більш чітке концептуальне зіставлення схем страхування, що застосовуються в аграрному секторі (класичної, параметричної та гібридної/специфічної), які у сучасних міжнародних дослідженнях розглядаються як різні моделі управління аграрними ризиками. Більш деталізований аналіз еволюції та переваг параметричних (індексних) продуктів міг би додатково посилити теоретичну складову дослідження.

2. Аналіз сучасного стану та динаміки розвитку аграрного страхування в Україні (розділ 2 дисертації) є достатньо інформативним і ґрунтується на значному масиві статистичних даних. Разом із тим, робота виграла б за умови

ширшого використання методів економіко-математичного аналізу або елементів економетричного моделювання для кількісної оцінки впливу окремих факторів на розвиток ринку аграрного страхування.

3. У підрозділі 2.3 дисертант обґрунтовано акцентує увагу на впливі соціально-економічних, політичних і кліматичних трансформацій на розвиток аграрного страхування. Водночас, на нашу думку, доцільно було б більш чітко структурувати зазначені ризики за ступенем впливу та ймовірністю реалізації з позицій практичного використання страховиками.

4. Дослідження поведінкових факторів та мотивації учасників аграрного страхування (підрозділ 3.2) є безумовною перевагою роботи. Водночас, на нашу думку, результати цього аналізу доцільно було б більш тісно інтегрувати у практичні рекомендації щодо формування попиту на страхові продукти серед аграрних виробників.

Наталія БОНДАРЕНКО, рецензент, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. У першому розділі дисертації «Теоретичні основи аграрного страхування» (підрозділ 1.1 «Сутність, роль і значення аграрного страхування в системі фінансового захисту аграрного сектору») представлено табл. 1.3 «Ключові виклики аграрного страхування». Для поглиблення аналітичної складової дослідження доцільним було б розширити перелік і типологізацію наведених викликів, зокрема шляхом урахування додаткових класифікаційних ознак та порівняльних підходів, що забезпечило б більш комплексне та деталізоване висвітлення проблематики.

2. У підрозділі 1.3 та таблиці 1.13 представлено інституційну модель аграрного страхового ринку України, яка комплексно окреслює склад учасників ринку, їхні функції та базові напрями діяльності. Водночас наведена модель має переважно описовий характер і не містить достатньо детального аналізу механізмів взаємодії між її елементами, а також системного розподілу функціональної відповідальності між ключовими інститутами ринку, що є необхідним для забезпечення ефективного управління ризиками та координації діяльності учасників. Крім того, у моделі недостатньо розкриті практичні інструменти координації, методологія регулювання взаємозв'язків між державними органами, страховиками, агровиробниками та фінансовими посередниками, а також механізми стимулювання та контролю виконання функціональних обов'язків. Розширене та детальне пояснення зазначених аспектів не лише підвищило б прикладну інтерпретацію запропонованої моделі, але й сприяло б її практичній придатності для ефективного регулювання, стратегічного планування та розвитку аграрного страхового ринку України в умовах сучасних економічних викликів і ризиків.

3. У роботі детально здійснено аналіз сучасних тенденцій розвитку аграрного страхування в Україні, включно із сучасним станом та динамікою розвитку ринку (другий розділ). Водночас доцільним є проведення більш глибокого та кількісно обґрунтованого аналізу фінансової стійкості ринку

аграрного страхування, що включав би структуру страхових резервів, механізми перестраховування та міжнародне покриття, а також оцінку їх впливу на стабільність аграрного страхового сектору під час кризових ситуацій. Такий підхід дозволить точніше визначити потенційну здатність національного ринку протистояти надзвичайним подіям та оптимізувати інструменти державного регулювання.

4. У межах дослідження стратегічних напрямів вдосконалення системи аграрного страхування в Україні здійснено комплексну стратегічну діагностику ринку з використанням SWOT-аналізу, стратегічної карти та сценарного підходу. Водночас доцільним є поглиблення кількісного моделювання прогностичних сценаріїв (інерційного, адаптивного та інтеграційного) із врахуванням фінансових, кліматичних і політичних ризиків. Такий підхід дозволить підвищити точність оцінки ефективності стратегічних рішень та наукову обґрунтованість рекомендацій щодо розвитку ринку.

Микола КОРОТЄЄВ, рецензент, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри підприємництва та бізнес-технологій, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, є зауваження:

1. Незважаючи на ґрунтовне дослідження теоретичних засад аграрного страхування, у роботі варто було б здійснити більш детальний аналіз системоформуючих чинників функціонування страхового ринку. Зокрема, доцільно було б розглянути такі ключові елементи, як попит і пропозиція, ціноутворення, конкуренція, інфраструктура страхового ринку та механізми його державного регулювання. Такий підхід дозволив би більш комплексно оцінити взаємовідносини учасників ринку аграрного страхування та закласти наукову основу для подальшого аналізу сучасних тенденцій розвитку й перспектив удосконалення системи аграрного страхування в Україні.

2. У частині поглиблення аналізу нормативно-правової бази та розвитку регулювання аграрного страхового ринку і його інституційної структури (підрозділ 1.3. «Нормативно-правове забезпечення та інституційна структуризація аграрного сегменту страхового ринку України») доцільно було б здійснити більш детальне вивчення сучасних міжнародних практик регулювання аграрного страхування та здійснити порівняльну оцінку ефективності існуючих моделей. Це дозволило б обґрунтувати рекомендації щодо гармонізації національного законодавства з міжнародними стандартами, сприяло б підвищенню ефективності державного регулювання, зменшенню адміністративних бар'єрів і розвитку партнерських моделей взаємодії між державою, страховиками й аграрними виробниками.

3. Аналіз видової сукупності страхових продуктів (підрозділ 2.2. «Аналіз видової сукупності продуктивних пропозицій аграрного страхування в Україні» роботи) проведено детально і дозволяє оцінити основні сегменти ринку, проте у роботі варто було б здійснити комплексну оцінку класичних, параметричних та цифрових страхових рішень з урахуванням регіональної диференціації попиту, кліматичних особливостей та рівня технологічності продуктів. Крім того, недостатньо розкрито механізми адаптації страхових продуктів до

сучасних викликів, зокрема розширення регіонального покриття, підвищення оперативності врегулювання та зміцнення фінансової стійкості системи. Це дозволило б більш обґрунтовано визначити ефективність і відповідність страхових продуктів потребам агровиробників різних регіонів та масштабів виробництва.

4. Положення викладені у підрозділі 3.3 «Інноваційні та цифрові підходи до підвищення ефективності управління ризиками в аграрному страхуванні» мають чітку практико-орієнтовану спрямованість і містять обґрунтовані пропозиції щодо підвищення ефективності управління ризиками в аграрному страхуванні на основі інноваційних та цифрових підходів. Водночас, доцільним було б конкретизувати перспективи їх реалізації в Україні, представивши розрахункові приклади, сценарне моделювання або оцінку очікуваного економічного ефекту від упровадження окремих інструментів (параметричного страхування, цифрових платформ, Big Data). Це дозволило б підвищити прикладну значущість запропонованих заходів та продемонструвати їх вплив на фінансову стійкість аграрних виробників.

Сергій СОКОЛЮК, голова разової спеціалізованої вченої ради, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри підприємництва та бізнес-технологій, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, без зауважень.

Олена ПРОКОПЧУК, науковий керівник, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Уманський національний університет.

Оцінка позитивна, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» – 5 членів ради;

«Проти» – 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Олександрові ГУМЕНУ ступінь доктора філософії з галузі знань 07 Управління та адміністрування за спеціальністю 072 Фінанси, банківська справа та страхування.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Сергій СОКОЛЮК